

310.X.76.

STRÖFTÅG och SOMMARMINNEN.

UPPTECKNADE

AF

Werner

Söderhjelm

WIBORG.

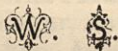
N. A. Zilliaci tryckeri, 1884.

STRÖFTÄG och SOMMARMINNEN.

UPPTECKNADE

AF

—

WIBORG.

N. A. Zilliacci tryckeri. 1884.

STROTTAC och SOMMARMINNEN

I den lilla staden
 som ligger vid havet
 där vinden blåsar
 och solen skiner
 jag minns de sommar
 dagarna som varit
 så vackra och
 så goda
 När jag går
 ut på stranden
 och ser de stora
 klipporna
 som står
 i havet
 och de små
 fiskarna
 som springer
 omkring
 i vattnet
 så minns jag
 de sommar
 dagarna
 som varit
 så vackra
 och så goda

I.

I Ober-Bayerns och Tyrolens berg.

„Und über Felsenwände
Und auf dem grünen Plan
Das wirrt und jauchzt' ohn' Ende,
Nun geht das Wandern an!“

Ju längre vi kommo in i bergen, ju högre topparne stego mot skyn, desto friare kändes det, desto djupare andades vi in den friska luften. Ah, det hade varit en obehaglig tid de sista veckorna i München. Brännet sol alla dagar, som såsom blott denna stad kan åstadkomma med sina ostenlagda gator; hemma var det naturligtvis ingen möjlighet att sitta och det enda ställe der man fick skydd för hettan, glaspalatset, verkade på en ännu mera nedtyngande än luften derute genom sitt underhaltiga innehåll af den nyaste konstens alster.

Men nu var ändtligen befrielsens stund kommen! Nödiga förberedelser hade vidtagits dagarna förut, anständig comment-kneipe hade till afsked hållits, och bittida en mor-

gon befunno vi oss sålunda med lätta sinnen på nedgående tåget München-Salzburg. Vårt mål gälde en liten by, Lenggries, i Ober-Bayern, belägen mellan staden Tölz och österrikiska gränsen, vid stranden af „grün' Isar“. Två skandinaviske vänner, som offervilligt nog förut begifvit sig af inåt bergen för att söka lämplig feriebostad, hade efter särskilda vidrigheter och äfventyr fattat posto i den undångömda vrå som bär ofvanstående namn. De hade der funnit lämpliga motiv för sin uppspirande talang och ville vid den sydländska sommarnaturens barm amma sina gryende gåfvor. För min vän, en liten tysk doktor, och mig var det ungefär detsamma hvar vi slog oss ner: han hade för afsigt, att låta solen skina på något dunkelt ställe i latinska grammatiken och jag ville endast lufta en förlegad skriftställare litet för att se om ej någon grönska kunde fås att spira upp ur de dammiga folianterna af hans verk, när sommarvindarna finge spela in i dem.

Två och en half timmas jernvägsfärd och vi voro i Tölz. Det är en

helt nätt liten badort, ungefär såsom vårt Willmanstrand. Beläget vid Isar och omgifvet af höga berg bör stället helt visst vara hälsosamt; jag tror också att den bayerska residensstadens bleka publik gerna uppehåller sig der. Stadens elfva ölbryggerier gifva åtminstone vid handen en ganska allvarsam bierkonsumtion och alltså talrikt besökt.

Kuskens posthorn ljöd så gällt till uppbrott och omnibusen satte sig i rörelse långsmed de knaggliga gatorna, ofta så smala, att tvenne åkdon omöjligen kunnat mötas. Sällskapet var helt gladt och sedan man under en qvart timmas tid hade sneglat på hvarandra, för att komma underfund med den ömsesidiga kvalifikationen, blef samtalet snart lifligt. När man reser i dessa trakter, vare sig med bantåg eller omnibus, träffar man ofelbart alltid på åtminstone en bayersk ölbryggare, och som man vet att hela detta species är gemytligheten själf, behöfver man aldrig frukta för tråkig färd. Naturligtvis hade också vi en dylik patron med, hvilken underhöll oss med särskilda historier bl. a. om sina bergvandrin-

gar i sin ungdoms och spenslighets dagar. „Nu går det ej mer“, menade gubben med en vemodfull blick på sin karakteristiska mage. Med ett par näpna unga damer lyckades vi ock komma i samspråk, tack vare några hästflugor, som oroade omnibus sällskapet och hvilkas bortjagande med förenade krafter bildade en välkommen anknytningspunkt för närmare bekantskap.

Genom täcka, idylliska trakter slingrar sig Isar fram och vägen följer floden hela tiden, än i dalen vid dess strand, än stigande uppåt vid bergkanten och derigenom erbjudande för färdemannen de allra som vackraste vyer. Lätt glömmes man att man skakar fram i en obeqväm omnibus när man skådar ner på de gröna fälten, de trefliga stugorna och flodens strömmande vatten vid bergens fot, och i ett nu har man tillryggalagt de fem kvarttimmarna, som den sömnige postiljonen låtit åtgå för resan. Lenggries' kyrktorn stiger upp öfver de lummiga träden och i samma ögonblick, som vi se byn ligga framför oss i middagens solsken, varsna vi vid kanten af vä-

gen vännen Oscar, som håller på att under sitt väldiga målarparaply i fagra färger odödliggöra vår trefna uppehållsort. Ett gladt svenskt välkommen var alltså det första som mötte oss i vår feriekoloni.

Intåg, presentation, festmiddag, med tyrolervin. Under den sistnämnda lyckades vår doktor med sin filologiska talang redan tillegna sig några svenska uttryck, såsom „skål pojkar“, „förbaskat bra“ och andra populära fraser. Vi öfvertygade oss snart om, att vi komme att trifvas väl tillsammans, hvilket heller ingalunda slog felt.

* * *

Första aftonen tillbringades på teatern! Ja, det låter underligt, men det är sant.

Ödet hade sörjt för att vår estetiska uppfostran i Lenggries skulle blifva lika mångsidig som i det „Athen vid Isar“ från hvars konstnjutningar vi nyss flyktat. En skådespelartrupp, som befann sig på vandring kring alpsjöarna, gästade för närvarande byn och hade denna

afton „stor föreställning.“ Vi fingo naturligtvis ej låta ett sådant tillfälle undgå oss,

„Gasthaus zur Post“ var inredt till teatersalong och när vi kommo dit, litet före sex, var redan bufetten, hvilken bildades af Bier-Schenken i nedra våningen, alldeles full med folk, som skaffade sig stämning. Vi skyndade oss uppför trappan till kassan för att få något så när ordentlig plats.

Vid ett bord framför ingången stod biljettförsäljaren klädd i två plagg, skjorta med högt uppvikna ärmar och pantalonger — „egendomligt livré“ menade Oscar. I hans ena mungipa svängde en lång pipa, hvars doft så när hade afskräckt oss från att träda fram till kassan. Vi köpte emellertid biljetter till första plats — sextio pfennige kostade det — jemte en affisch. Denna var ungefär af följande utseende:

Theater in *Lenggries* (det sistnämnda ordet skrivet med blå blyerts.)

Direction: Wittwe Straubl

Montag den 12 August (åter med blå blyerts.)

Die schöne Müllerin
oder
Der gnädige König Louis XIV

Personen:

 Die Zettel werden wieder ab-
geholt

Det nationela praktiska sinnet förnekar sig aldrig. Samma affischer blefvo naturligtvis hvarje gång „abgeholt“, det med blyerts skrifna strykes ut och så kunna de begagnas i evighet. Det gör ingenting om renligheten är något tvifvelaktig.

Allt hvad vi hittills sett, hade gjort oss ganska skämtsamt stämda. Men då vi sågo huru den församlade publiken satt der i andäktig tystnad måste vi ock anlägga högtidliga minner och inväntade sålunda allvarligt hvad som komma skulle.

Orkestern stämde upp; det var fyra konstnärer — två violiner, en flöjt och en guitarr — hvilka sutto kring ett af två talgljus belyst rankigt träbord i en vrå. I sitt anletes svett utförde de en fruktansvärd Ouver-
ture, bestående af särskilda stumpar:

„Ich bin der kleine Postiljon,“ „Ach du lieber Augustchen“ och ännu några liknande glada melodier. Några infödingar voro dessa virtuoser ej, ty då skulle de säkert hafva spelat bättre; antagligen var det från Tölz hyrda, afsigkomna konstmusikanter, hvilkas medverkan ansågs gifva tillfället en högtidligare prägel, än om vanlige jägare eller timmerflötare, som man ju hvar afton fick höra i Bier-Schenken, hade uppträdt.

Nu ringdes det i en fårbjellra, på första parkett ropades pst, pst, de bakre raderna hostade och spottade för sista gången, och ridån drogs upp med buller och bång. Första malheuren: maskineriet gjorde ej sin tjänst utan fastnade fast. Herrarne på främsta bänken rusa upp, hjälpa till, och med förenade krafter fås ridån slutligen att svinga sig i höjden.

På scenen står den förste älskaren — ackurat densamme herrn, som nyss i förstugan sålt biljetter. Hans „livré“ var sålunda väl motiveradt. Han ville hafva det så lätt som möjligt för att med snabbhet kunna omforma sin person till den pryddigt

klädde, friserade och sminkade ungersven, som nu står framför oss. Sirligt och anständigt rör han sig fram och åter på de fyra eller fem bräder hvilka här „föreställa världen“ uppläsande en väl instuderad monolog.

Nu skall älskarinnan komma men omöjligt, ingen synes till. Bekymrad vänder sig den unge mannen flere gånger mot dörren och vinkar slutligen förtvifladt inåt kulissen; Hans tecken bli omsider förstådda och någon vill in, men nu går dörren ej upp. Det ryckes och ryckes i den så att hela fondkulissen gungar i vågor och hotar att falla ikull, men först efter det älskaren inifrån hjälpt till, lyckas det att öppna den. Primadonnan inträder, svettig och andfådd efter det långa bråket med dörren. Det var Wittwe Straubl sjelf, såsom affischen gaf vid handen, och tack vare det tumstjocka lager karmosin, som betäckte hennes kinder, syntes hon oss alls icke så oäfven. De båda spelade ut en täckduett, och voro så söta som möjligt. Så kommo ännu två personer till, en gammal markisinna och hennes

son, styckets bof, som var intagen af den sköna mjölnarflickans behag. Hans anslag mot henne gjordes dock om intet af den modiga mjölnardrängen och de båda fingo naturligtvis hvarandra. Styckets andra namn hade sin grund deri, att Ludvig XIV, till hvars tid det var förlagdt, skänkte de begge unga en qvarn.

Ett ändlöst jubel och döfvande handklappningar af starka näfvar belönade de uppträdande. Nu blef det paus, piporna togos åter fram, bierkrusen begynte vandra mellan raderna, försmådda af hvarken man eller qvinna, och ett lifligt samtal utvisade att publiken var animerad.

Det var ganska kostligt att iakttaga densamma. På första stolraden sutto byns honoratiores, borgmästare och råd med sina fruar och döttrar samt några tjocka fruntimmer ur börsaristokratin. Under mellanakten kommo lejonen fram och slogo för de unga damerna, hvarvid speciellt några promenerande lakejer från ett närbeläget slott tilldrogo sig uppmärksamhet. Den rad af blomstrande tärnor, som var föremål för deras artigheter, såg så stolt och för-

nöjd ut deröfver som någonsin de förnåma fröknarna på första raden hos oss, när länstolarnes habitueer i mellanakterna säga dem sina parfymdoftande komplimenter. — Sak samma hvar och när, menniskonaturen, och jag tror isynnerhet qvinnonaturen, förblifver sig städse lik.

Ett efterspel skulle improviseras, men som vi ansågo oss hafva skådat nog, uppstego vi när signal till fortsättningen gafs, och tågade af. Detta togs ej väl upp af våra grannar och en voluminös fru, förbi hvilken vi passerade, gaf förtrytelsen luft i det hon högt och retsamt tillropade oss: „Na, des kemmt ja no' wos!“ Vi läto oss emellertid ej beveka utan fortsatte vår väg.

Några dagar senare sågo vi skådespelerskorna på gatan. Brrrr!... Den ena kom och bad att vi skulle köpa biljetter till hennes samma afton inträffande beneficeföreställning; hon sade sig vara så godt som utblottad på det nödvändigaste, hvilket ock hennes klädsel och utseende nogsamt visade. Vi gjorde henne till viljes, men gingo ej upp. Emellertid hade det varit alldeles fullt

hus och den arma varelsen fått en god recett.

Truppen drog efter någon tid vidare, vandrande omkring från by till by. Det bevisar dock ganska mycket för en i öfrigt högst obildad, ja ofta halfvild befolknings intellekt och så att säga naturliga konstsinne, att dylika företag kunna bringas i gång och understödjas af det mest lefvande intresse.

* * *

Midt emot kyrkan med sin vackra, lilla „gudsåker“, såsom den tyske bonden gerna kallar kyrkogården, var vårt hotel „Gasthaus zum Altwirth“ beläget. Onekligen var det byns förnämsta värdshus; egaren, tillika slagtare och kötthandlare, hade tolf hästar, hvilket ej ens värden i „zur Post“ kunde skryta af, oaktadt han var gästgifvare ex professo; värdinnan gick om söndagarna och i alla begrafningsprocessioner klädd i svart sidenklädning, stor, grann halmhatt och tjocka guldörhängen, och de små barnen med vår festlige vän Peterle i spetsen hade

riktigt en sköterska från staden. Dessutom fanns derinvid huset en angenäm, skuggrik trädgård, der man kunde sitta dagen om, och som priserna äfven voro af prima kvalitet, var det ej underligt att åtskillige personer från den bayerska hufvudstaden, t. o. m. från dess högsta kretsar, hade valt hr Peter Pfunds gästfria tjäll till sommarnöje.

Jag vill försöka att här nedan gifva en flyktig teckning af vårt brokiga sällskap.

Svenskarne hade just anländt och skrifvit sina namn i „Fremdenbuch“ samt sutto vid den första qvällsmåltiden i Lenggries, då en äldre herre närmade sig dem artigt.

— „Ber tusen gånger om ursäkt, herrarne äro svenskar, icke sannt.“

„Ja visst, Ja visst — hvad förskaffar oss äran“.

Den främmande räckte sitt kort: Friherre X. kgl. bayersk Hauptmann.

„Det gläder mig ofantligt att göra herrarnes bekantskap — tillåta herrarne att jag slår mig ner?“

„Gör oss ett stort nöje — — —“
Vännerna sågo något förvånade på

sin bordskamrat, som emellertid beställde sig ett glas öl.

„Jo, saken är den“, fortsatte han, „att min hustru är svenska — från Skåne — och mina barn kunna lika väl tala hennes språk som mitt; dessutom följer med oss en guvernant från Sverge. Min fru skall blifva bra glad, då hon får höra om herrarnes ankomst och jag hoppas att vi under den månad vi ännu ärna vistas här, komma att vara mycket tillsammans.“

Man kan tänka sig att målarene voro angenämt öfverraskade. — Baronon underhöll dem sedan hela aftonen och när han sent omsider bröt upp, tryckte han vännernas händer med ett fryntligt „auf Wiedersehn!“

Det kostade målaren icke ringa möda att fiffa upp sig följande morgon. De sköna arbetstimmarna från bittida och till frukosten måste naturligtvis för ändamålet uppoffras Oljefärgsfläckarna gnuggades ut från rockärmarna, hvilka ofta fått förrättat målartrasans tjänst och de trogna piporna fingo hela morgonen hvila på det ej någon doft från Lenggrienser-tobaken skulle förspörjas. Den

lille Oscar arbetade förtvifladt för att få sina små rödletta hårstubbar att riktigt stå på ända, fördömande den barberare, som nyss gjort hans hjessa nästan kal, och hans tofvige vän Hjalmar hade all möda att bringa ordning i sina korpsvarta-lockar och dito skägg.

Sålunda efter förhanden varande möjlighet uppsnyggade, begåfvo de sig ner och inväntade i dörren till trädgården den friherrliga familjens ankomst.

Snart varskoddes den ock; vännerna afvaktade blott ett tecken från baronen för att göra sig beredde till bugningar och artigheter, men — de fingo vänta förgäfvos. Friherrinnan seglade förbi som ett linieskepp med bogsprötet i vädret och kneip-kamraten från i går helsade ej ens.

Snopne och förargade gingo målarene sin väg, sedan de blott hunnit konstatera, att guvernanten, som med två stormande pojkar åtföljde sitt herrskap, var en äkta nordisk typ med ståtlig växt och blå ögon. De togo sina bredskyggiga halmhattar på igen och satte sig vid staffli-

erna, svärjande inom sig dyra eder i adelig fåfänga och skånsk dryghet.

Så stod förhållandet ännu när vi kommo, och annorlunda blef det ej heller under de fem veckor, vi tillbragte i Lenggries, ehuru vi sågo hvarandra och passerade förbi hvarandra otaliga gånger dagligen. Vi fingo aldrig åtnjuta nåden af friherrinnans bekantskap.

Naturligtvis voro vi ej så oföretagsamma att vi icke skulle närmat oss guvernanten. Det är minsann ej alltid som man i en bergsgömma långt, långt i söder träffar på ett fagert qvinligt väsen från ens egen snöregion, en tjuguarig nordisk gestalt med blåa ögon och glädtigt sinne! Ehuru vi icke kommo oftare tillsammans, kunde vi dock alltid då och då vid morgonkaffet, när herrskapet ej ännu orkat upp, eller under någon solbelyst söndagspromenad i det gröna — prata bort en trefflig stund med vår lilla svenska, och att vi ej gjorde det så alldeles ogera, kan väl hvaroch en förstå. Tack vare dessa stunder, hör Ystadtösen till en af solstrålarna — och säkert icke till de svagast skimrande

— i våra ljusa minnen från som-
mardagarna bland bergen. —

Ännu ett officersherrsskap från München fanns der i vårt värdshus. Mannen var präktig och fryntlig, såsom vi snart funno, då han gjort bekantskap med oss. Frun tillvann sig deremot ej våra sympatier. Vi beklagade ofta vår vän artillerilöjtnanten, när vi sågo hans kära hälft hvarje dag uppträda med ny klädning, den ena extravagantare och elegantare än den andra. Ja, då vi senare kommit underfund med särskilda egenskaper hos frun, tyckte vi riktigt synd om den gode herr von O.

Sedan det friherrliga paret och löjtnantsherrsskapet nämligen under någon tid suttit vid skilda bord och kastat sneda blickar på hvarandra, hände det engång att deras resp. pojkar kommo i lufven på hvarandra, hvarvid en ung baron fick mycket stryk. Detta gaf naturligtvis en osökt anledning till närmare bekantskap och följden var, att uppas-serskan en vacker dag fick befallning att duka till middag åt hvardera herrskapet vid samma bord.

Nu är, såsom hvarochen vet, löjtnant i rang lägre än „hauptmann“, hvilket senare är liktydigt med kapten hos oss. Och, såsom ju också hvarochen vet, är den militäriska disciplinen sådan, att en underordnad måste betrakta en öfverordnad som ett heligt ting, emot hvilket den yttersta vördnad bör iakttagas, ungefär liksom i tiden de gamla egyptierna och oxen Apis. Men att denna disciplin skall gå så långt, att den följes ute på landsbygden, der militärerna få kläda sig civila, och icke nog dermed, att äfven deras hustrur måste rätta sig efter deras regler, det tror jag, vet man blott i Tyskland.

Ja, det roade oss omåttligt, der vi sutto i verandans innersta hörn och observerade, huru vid hvarje måltid löjtnanten och hans fru icke vågade sätta sig så länge friherrens stodo, huru de rusade upp när de märkte att dessa senare litet rörde på sina stolar, och mera dylikt. Emellertid syntes detta förhållande ej alls roa fru von O., och snart förmärktes i hennes klädsel och hela hennes skick en otvetydig sträf-

van att öfverflyga friherrinnan i elegans och förnäma later. Och en vacker dag hörde vi — naturligtvis från hushållssidan — att den „blå frun“ som vi kallade löjtnantskan efter hennes briljantaste klädning, i sin förtrytelse funderat ut ett radikalt medel att hämnas. Hon hade nemligen förespeglat vår lilla, enfaldiga uppasserska Thérèse en inkomst af tio pfennige hvarje dag, om denna ville vid måltiderna börja vid henne och sedan först räkka maten åt friherrinnan! Tyvärr sprang denna illistigt anlagda mina innan den hunnit verka: i sin naivitet omtalade Thérèse det glänsande anbud hon fått för värdinnan, och denna var grym nog att göra såväl flickans förvärf som den „blåa fruns“ sluga hämndplaner fullständigt om intet.

Kan man undra, om vi funno det mera ynkligt än löjligt med den „blåa frun.“ —

Vid bordet bredvid oss sutto under måltiderna en fru med sina två barn samt en äldre herre, som synbarligen var för artig för att kunna vara hennes man.

Detta sällskap ådrog sig, oaktadt sin fåtalighet, städse allmän uppmärksamhet för det döfvande larm, som hördes från dess bord. Fruns barn voro nemligen de ostyrigaste ungar under solen. De väsnades alldeles kolossalt, kunde springa upp på sina stolar midt under middagen eller fara hvarandra i håret eller också med höga jubelrop störta ut på gatan för att se på någon nyanländ hund eller häst eller ko. Och modern fick dem ej att lyda, oaktadt sina radikala åtgärder. Alltjämt hörde man hennes gälla stämman från bordet: „Hermann, du Schauderbub,“ „Hedda, du scheussliches Mädel“, och tittade man ditåt, kunde man vara säker på att få skåda en handgriplig exekution. Också löpte hon alltid efter sina telningar, när de lemnat sina platser. Stundom hände att hon fick fatt dem först på andra sidan af gatan och då släpade hon dem vid håret förbi hela sällskapet till deras tallrikar igen.

Men icke nog dermed. Den gamle herrn hade en ännu värre svada än frun. När denna beklagade sig

öfver sina vildsinta barn, lät han henne aldrig tala till slut, utan föll in midt uti, och så försökte de båda öfverrösta hvarandra immerfort. Under tiden skreko eller greto barnen naturligtvis värre. Det hela bildade, som sagdt, ett alldeles förskräckligt oväsen.

Frun med sin Hermann och Hedda höll ej ut länge. Det måtte ock hafva varit tröttsamt att hvarje dag taga sig så ansträngd motion som den hennes barn förorsakade henne. När hon reste, drog hvaroch en lättnadens suck. Vi stodo ännu länge och tittade efter om ej ungdomarne skulle hoppa ut ur omnibussen.

Den gamle herrn blef emellertid kvar och gjorde sig snart bekant med oss. Han berättade oss att han varit så ytterst glad när frun farit, ty „han hade alltid *måstat* sitta och underhålla den förskräckliga meniskan!“ - När vi senare sågo, huru gerna han pratade och huru lätt han sällade sig till alla, betviflade vi i hög grad tillvaron af denna tvingande nödvändighet.

De, som han sedermera helst höll sig till, voro tre gamla damer, systrar, alla folkskollärarinnor i München. „De tre Mariorna“ som vår doktor kallade dem, voro ogement festliga. Stående i sin ålders sensommar, ungefär 45 år, liknade de hvarandra alla tre på ett hår och gingo dertill städse lika klädda. Bittida om morgonen såg man dem trippa öfver gatan till morgonbönen i kyrkan; då voro de alltid fina, med svarta klädningar och svarta mantiljer, och bönböcker i guldsnitt under armen. Sedan kommo de åter i gåsmarsch till middagen, bugade sig alla på en gång för publiken, togo glasögon på och satte sig bakom hvar sin tidning. Om aftonen voro de nöjda, när den gamle herrn underhöll dem. Då drogos brillorna upp i pannan, de knäppta händerna hvilade i famnen, tummarna surrande kring hvarandra, och ett saligt smålöje lekte på de goda damernas tunna läppar. När de sade något, gjorde de det alltid på samma gång och när den gamle herrn sade något, nickade de tre Mariorna i takt med sina långsmala hufvuden.

En gång en ruskig afton, när vi måste sitta inne i matsalen, tog någon af målarene fram sin skizzbok för att teckna deri. När Mariorna varnade detta, blef det en viss rörelse vid deras annars så lugna bord. De böjde sig ner till hvarandra, ifrigt hviskande och jemkade glasögonen fastare på näsan; i ett nu rusade de upp och den olycklige tecknaren hade dem alla tre i samma ögonblick bakom sig.

„Törs man titta in i boken litet?“ frågade de med en sarkastisk-triumferande ton, synbarligen öfvertygade om att ertappa sina egna konterfej.

„Ja bevars, med största nöje“ — och målaren räckte med den höfligaste bugning sin skizzbok åt damerna. De slogo sina hufvuden tillsammans och bläddrade igenom den mumlande alltjämt „sehr schön, ah, ah“, tills de slutligen hunnit öfvertyga sig om grundlösheten af sina misstankar. Långsamt togo de sedan reträtten till sina platser igen. Der hviskade de ännu något till hvarandra och nickade slutligen alla tre i sin gamla vanliga takt, medan smålöjet spelade på deras munnar.

Målaren tackade lyckan att Mariorna ej råkat på den af hans skizzböcker, hvori de verkligen funnos.

Till de ständiga medlemmarna af bolaget hörde ännu ett ungt syskonpar från trakten af Bodensjön. Flickan kunde vara omkring sjutton år och dock hade hon redan bestigit flere af Tyrolens högre berg. Det var en rask tärna, men så såg hon också så frisk och blomstrande ut, som om aldrig salongernas lampor hade blekt hennes kinder eller balernas nattvak stulit bort någon del af hennes ungdomliga krafter. Då var hon stolt när hon berättade hurusom hon med egen hand plockat Edelweiss. Det var också något att skryta med för en ung fin dam! —

Mycket folk kommo och gingo, ty stråkvägen in i Tyrol förde här förbi och i Lenggries var sista tullstationen före österrikiska gränsen. Än såg man blaserade herrskap, som i Tölz hyrt sig fina landåer för att på deras mjuka kuddar låta gunga sig fram långs med vägarna och genom sina monocler betrakta bergens eviga snö. Än åter — och det var något annat

— kom det några glada „Burschar“ med gröna ryggsäckar och långa alpstaftar; de togo sig ett svalkande glas öl i förbifarten innan de tågade vidare, och säker kunde man vara på att der dessa sällar gingo fram, der lemnades ingen alp-topp obestigen. De sågo alltid så friska och muntra ut och det gjorde riktigt godt i själen när man hörde deras glädtiga vandringsvisor klinga långt borta i skogsbrynet:

Der Wald, der Wald! Dass Gott ihn
grün erhalt',
Gibt gut Quartier und nimmt doch
nichts dafür!

Underst bittida begynte det pingla i kyrktornet. Upp, upp till id och arbete, upp, upp, att solen ej förgäfves må slösa sitt dyrbara guld — så sjöngo klockorna, och när maningen ljöd, då lemnade också alla sina hviloställen. Tidigt var det rörelse på byns gator, men förrän hvarochen började sitt värf gick han in i kyrkan och bad en kort bön om lindring i dagens tunga och möder.

☞ Så begyntes arbetet tidigt — äfven för oss. Målarene voro ytterst flitiga der de sutto, Hjalmar vid kyrkogårdsmuren, skapande en liten täck vy från grafvarna, och Oscar ute vid landsvägen. Doktorn och jag hade för oss inredt ett bord på verandan, der vi i lugn fingo sysselsätta oss med våra skribblerier. När vi blickade upp från böckerna och pappren, kunde vi rekreera oss med att betrakta det idylliska stillebenet i trädgården: fruarna sutto under almarnas skugga och sömmande, herrarne drömde vid cigarren eller bier-glasen och barnen lekte i sanden. Baronens lille Friedrich, en präktig, rund liten palt, var den enda som störde stillheten, när han satte lif i ankflocken eller vid sina försök att karessera den väldiga gårdshunden trillade på näsan i sanden och stämde upp en högljudd klagolåt.

Middagsstunderna voro tillfällen för doktors och Oscars praktiska språkstudier. Den förre hade naturligtvis ej någon aning om svenska grammatiken, men uppsnappade småningom så mycket att han kun-

de säga några satser. Och Oscar — ja, den trogne brodern må förlåta mig, men han talade en för komisk tyska.

„Na, Oscár, är ditt malning gått vorwärts?“ frågade doktorn.

„Nej“, svarade denne misslynt „ich habe gesitzt die ganze Tag aber die blaue Frau bin gekommen und habe mit mich gesprochen eine lange Stunde“ — accenten äkta svensk.

„Vatt har blå fry spreckat med Dy?“ Doktorn sträfvade ock efter svensk accent, hvarför han uttalade u som y, särskildt i sitt vanliga slagord: Bättre ny?

„Sie haben gesagt“ — Oscar har ett förskräckligt besvär med att göra skillnad mellan singular och plural Sie — „das ist schön darum das ist so frische Farbe, und ich war vernöjd.“

Doktorn var emellertid vid slutet af vår kampanj ganska slängd i konversationen och förstod man blott litet tyska, kunde man nog följa med.

Men icke allenast språket var det som smittade på honom från säll-

skapet. Nej, han fick plötsligt också det infallet att börja måla. I all tysthet bestälde han sig attiralj från München och vi voro icke litet förvånade, när han en vacker dag kom tågande med en aqvarell-låda, fin som våra målare ännu aldrig egt, samt förmälte sin afsigt vara att börja på och „aquarellera“. Han hade visst aldrig försökt, sade han, men han tänkte det skulle gå.

Och nu blef det ett suddande utan hejd. Hvar de latinska böckerna under tiden lågo, vet jag ej, men nog måste det varit någonstades der hvarken sol eller måne sken, ty aldrig såg jag dem mera. Jag sökte förehålla min vän att hans tid gick förlorad, att han möjligen, såsom ofta förut händt, skulle fångas i konstens lockgarn och från en talentfull filolog förvandlas till en talentlös målare, men mina föreställningar hjälpte till intet. Han bara gick i kring och sökte „aquarellistisk stämning“ och hvar han fann den, der klottrade han färger på sitt papper, visserligen utan det minsta spår af anlag.

Snart tyckte han sig märka, att

naturen icke gaf lämpliga motiv för aqvarellen, hvarför han beslöt börja och måla efter lefvande modell. En hetsjagt på byns pojkar anställdes och unge herr Johannes Wacker, en förhoppningsfull bagaretelning, förklarade sig villig att låta porträttera sig.

Utanför kyrkogårdsmuren, på en liten ängsflacka, var ateliern. Der låg doktorn för det mesta på magen i gröngräset och försökte i sitt anletes svett att på „blocket“ kalla fram Johannes Wackers drag. Snart samlades naturligtvis alla dennes jemnåriga från byn för att skåda på spektaklet. Och ett sådant tillfälle till fria modeller och gladt samarbete kunde slutligen ej heller målarene låta gå sig ur händerna. Flera cigarrlådsbräden och flera blad i skizzböckerna bära trogna minnen från den improviserade akademien derute vid begravningsplatsens mossslupna mur. Ihärdig som han var, fick också doktorn till sist efter många sönderrifna utkast och många arbetsdryga timmar, ihop en något så när draglig aqvarell. Icke utan stolthet förevisar han nu Jo-

hannes Wackers konterfej, der det hänger på väggen midt emellan två hyllor med dammiga luntor. —

• När arbetet slutades, det må hafva varit af hvilken art som helst, gingo vi ut på vägar och stigar i omnejden. Dessa promenader i qvällstunden, när solen sjönk och färgade bergspetsarna röda och den underbaraste poetiska stämning låg öfver den leende naturen, höra förvisso till våra vackraste minnen.

Än vandrade vi i dalen vid Isar och sågo hur timmerflottorna dansade ner längsmed floden, än gingo vi upp till slottet Hohenburg, tio minuters väg från byn, för att betrakta dess praktfulla trädgård och den sköna utsigten (det lyckades oss tillochmed att stundom uppfånga en skymt af svenska drottningen, som vistades här hos sin slägting, hertigen af Nassau), eller för att sitta några ögonblick uppe vid den af gamla askar omskuggade Bier-Schenken och fröjda oss åt det gemytliga sällskapet som i frihet glammade der efter dagens arbete. Derifrån togo vi sedan hemvägen genom slottets park i hvars midt, högt

på berget, en liten konstgjord sjö befann sig. Aldriga träd af ädelt slag kransade dess sidor, och på dess spegellugna yta summo några stolta svanor; ingenting var så idylliskt som att sitta här på bänken vid stranden och se huru de döende solstrålarna spelade i det nedhängande bladhvalfvat eller med sin glans-omgjöto svanornas snöhvita fjädrar. Ofta var också platsen upptagen af någon förnäm dam från slottet som dragit sig tillbaka hit för att i fridfull ensamhet låta sig invaggas i drömmande tankar af näktergalarnas sång och sommaraf-tonens magiska dofter.

Vi hade kommit till landet för att njuta af vår frihet och därför lade vi ej heller mera band på oss än hvad anständighet och skick fordrade. Under klingande sång drogo vi alltid genom byns gator. Och när vi riktigt föllo in med „Dåne lik“, eller „O, låtom oss svärja“ eller „Sjung om studentens“, då tittade ofta månet skrumpet anlete ut genom dörren, i förvåning öfver de förr ohörda melodierna. Nästan aldrig slog det felt, att vi ej skulle

fått en glad blick, ett vänligt „grüasz' Gott“ till helsning, vanligtvis med tillägget „des sind halt fröhliche Burschen“ och innan lång tid förflutit, kände hela byn „die lustigen Schweden“. Vår doktor blef med sitt blonda utseende tagen för den genuinaste svensken bland oss alla. Ej sällan hände det, att han fick komplimenter för sin utmärkta tyska.

En afton råkade vi dock icke väl ut med vår sång. Det var ganska sent, men det härliga månskenet lockade oss på promenad. Efter vanan stämde vår skrala trio åter upp, denna gång „Stå stark du ljusets riddarvakt“. Ödets ironi fogade så, att de första kraftiga tonerna just afsjüngos utanför prestens bostad; denne måtte hafva blifvit förskräckligt bestört, ty han rusade ut på trappan med lykta i handen och frågade hvad det var för folk som midt om natten förde oljud på gatan. Vi ursäktade oss naturligtvis och han var nöjd. Följande dag helsade han på oss lika artigt som förr, men vi aktade oss nog att hädanefter vara så oförsigtiga och

sjunga om ljusets riddarvakt vid munkens fönster, i sanning en logisk kontradiktion af värsta slag.

* * *

Byn Lenggries är befolkad af ungefär åttahundra själar, hvilkas kommunala öfverhufvud är borgmästaren. Han kallas också officiellt „Bürgermeister“, icke såsom mångenstädes, t. ex. i Auerbachs byhistorier, „Schultheisz“.

Den ärevördiga person, som innehade denna betydelsefulla post, var en äkta gammal bergsbo med väderbitet ansigte, röd näsa och en väldig falkfjäder i hatten. Utom sitt embetsmannakall, dref han ännu två binäringar; med en mångsidighet utan like var han nämligen derjemte urmakare och bagare.

Engång besökte jag honom för att köpa en urnyckel, men lika mycket för att på nära håll se huru han i sitt lilla hus hade inrättat de särskilda skådeplatserna för sina vaxlande sysselsättningar.

Ganska praktiskt hade han det: i förstugan var bageriupplaget, en hel

mängd med fyllda brödkorgar, och hans våning, som bestod af hela två rum, var så indelad, att det större utgjorde boning för den talrika familjen, samt det mindre urmakareverkstad och embetslokal på samma gång. Ett bord med några klockor och några tänger på bildade den förra och en pulpet samt ett skåp derinvid utgjorde antagligen magistratsarkivet.

Till de officiella personerna hörde vidare en jägmästare „Förster“, hvilken alltid gick omkring med ett tjog ylande hundar ikring sig, äfvensom två uniformerade gränsefiskaler, som tycktes hafva mycket litet att göra, om man får döma af deras ständiga uppträdande på kägelbanan och bierkneipena. „Förstern“ åtnjöt lyckan af baronens synnerliga bevågenhet, enligt vår hypotes af den anledning, att denne senare ville gå och gälla för jägare samt önskade komma på goda marker. Detta lyckades honom väl ock, ty alltjemt befann han sig „på jagt“, enligt guvernantens utsago, men aldrig sågo vi det minsta spår af

råbock eller annat vildt i hans kärra när han återvände.

Likasom större delen af Isardalen är Lenggries en förmögen ort. De offentliga byggnaderna, såsom skola, prestgård o. s. v. syntes beqväma och tidsenliga, hvarutom en mängd af böndernes bostäder utmärkte sig genom stor komfort. Byns prydnad är det stora sjukhuset af sten, som för par år tillbaka uppförts — utan att den minsta skuld behöft göras, såsom vår värd stolt påpekade. Post och telegraf finnes sjelffallet, äfvensom en mängd välförsedda handelsbodas — herr Franz Brod var det förnämsta kommerserådet — och en otrolig massa ölkrogar.

Vid hvarje gård ligger en täck liten trädgårdstäppa, som på det omsorgsfullaste skötes och huset är beskuggadt af päron-, äppel- och plommonträd. När frukterna mogna i September plockades de ej, utan fingo hänga kvar tills de af sig sjelf föllo ner. Då gick blott egaren kring sitt hus några gånger och samlade då en rik skörd. Barren åto upp det mesta; det lönade sig ej att transportera något till

städerna, ty frukten är så oerhördt billig, att ej ens besväret skulle blifvit betaldt.

Då och då finnes äfven en liten åkerlapp vid huset, den plöjes med oxar eller kor, ty hästarne — en välmående bonde har ända till sex å åtta hästar — användas icke för jordbruket, utan ensamt till frakt.

Orsaken till välståndet ligger i många omständigheter. Först och främst äro floddalen och bergsslutningarna bevuxna med väldiga skogar, som naturligtvis här liksom öfverallt efterhand sköflas och flottas ner längsmed Isar till sågarna på bayerska högslätten. Sedermera bildar boskapsskötseln en hufvudnärning; då snön smälter, drifvas flera förenade hjordar af „Senner“ eller „Sennerin“ upp till bergen, der de förblifva till November och der de härligaste betesmarker åvägbringa en utomordentligt stor mjölkproduktion. När man nere i dalen med en god kikare blickar upp mot bergstopparna, kan man stundom se kor, får och getter såsom alldeles små svarta punkter betande på alpens sidor. — Och slutligen bidrager

den täta freqvensen af resande i icke ringa mån att rikta bönderna. På sina hästar och åkdon förtjena de isynnerhet oerhördt.

Märkvärdigt nog hafva dock icke de resande — såsom t. ex fallet är i Schweiz — fullständigt förderfvat folket i dessa trakter. Det är fritt, naivt och gemytligt; lär man sig att något så när förstå deras i början alldeles obegripliga dialekt, så kommer man nog snart på god fot med dessa menniskor.

Några särdeles stora egendomligheter i etnografiskt hänseende voro vi ej i tillfälle att observera. Drägten är den i bergsbygden vanliga, som från Tyrol spridt sig kring alla dessa nejder: männen bära den bekanta höga „tyrolerhatten“ af filt, städse, isynnerhet om söndagen, rikt smyckad med tofsar, blommor och fjädrar, tröja och knäbyxor af sammet, en grön eller röd väst samt en med perlor broderad bred gördel om lifvet. Nedanom knäet lemnas benet på ett par tums afstånd bart, derefter vidtaga de ytterst konstfullt stickade brokiga yllesockorna och slutligen komma tunga skor, beslag-

na med väldiga jernspikar. Sjelf-fallet bäres all denna grannlåt endast på högtidsdagar.

Qvinnornas hattar hafva större brätten, hvilka fram- och baktill smalna i spetsform, samt äro äfven de alltid prydda med tofsar och friska blommor. Onaturligt och säkert ohelsosamt är det korgformade, styfva plagg som omgjordar hela öfre delen af kroppen. Hafvande utseende af ett väldigt snörlif, drages det till både på ryggen och bröstet med brokiga band, så att den person som bär det ser förskräckligt inklämd ut. Kjolarne äro vida och mångfärgade. „Sennerin'norna och de som på annat sätt äro sysselsatta i ladugården, bära ofta fullständig manskostym. —

Vid alla begrafningar går hela byns befolkning med i processionen. De skilda skräen, handtverkarne, köpmännen o. s. v., bära olika färgade vida mantlar med breda sammetskragar. Från grafven beger man sig naturligtvis till närmaste bier ställe, i likhet med hvad som sker om söndagarna efter kyrkbesöket. Ett bröllopp sågo vi också.

Äfven dit hade största delen af innevånarne samlat sig, men då hvar och en sjelf betalade hvad han för-
 tärde, kunde brudparet gerna stå ut
 dermed. Ätandet och drickandet
 utgjorde hufvudsaken vid denna
 högtidlighet. Tidigt om morgonen
 intogos väldiga portioner oxkött och
 ända till klockan tolf på dagen åts
 det uteslutande. Bruden och fäst-
 mannen sutto bredvid hvarandra och
 ingen vågade under denna tid när-
 ma sig dem. Nyssnämnda klock-
 slag börjades dansen, som uteslu-
 tande bestod i den enkla „Schuh-
 platt“, och fortsattes sedan hela ef-
 termiddagen med afbrott af åtskil-
 liga måltider dessemellan. När gä-
 sterna bröto upp, togo de med sig
 hvad de betalt, men ej orkat
 äta. —

Såsom jag nämnt, steg folket upp
 med solen och efter solen indelades
 också dagen. Från morgonen till
 klockan tolf helsades man med
 „Guten Morgen“, från tolf till fem
 med „Guten Nachmittag“ och efter
 fem med „Gute Nacht“. När solen
 gått ner, upphör allt arbete och

männen samla sig småningom vid ölkruset.

Då i vårt värdshus äfven „Gas-sen-Schenken“ var den största i byn, utgjorde den arbetarenes vanliga tillflyktsort om aftnarna.

Det var verkliga högtidsstunder som vi hade, när vi någon qväll sutto derinne tillsammans med desse gubbar — och vi gjorde det nog ganska ofta. De intressantaste af sällskapet voro onekligen tjufskyt-tarne. En mängd sådana finnes i hvarje by och hvarochen vet hvad deras värf är, men så länge någon icke på bar gerning ertappas, får han gå fri. Kraftiga och muskulösa gestalter voro dessa alla, men så fordrar ock deras lifsfarliga yrke både styrka och mod. När en jägmästare i bergen kommer på en dylik sälle, så händer det icke ofta, att ingendera slipper med lifvet från mötet. „Förstern“ har nemligen oin-skränkt rättighet att skjuta ihjäl en tjufskytt och denne, som vet hvad det gäller, skyndar naturligtvis att till först lossa sitt gevär. Mången jägmästare har på detta sätt slutat sin lefnad. — Tjufskytten fångas

endast så, att man kommer underfund med stället, der han gömt sitt byte och nattetid passar på när han vill afhemta det. Också då aflöper det icke utan förtviflad kamp. —

„Wilderer'ne“ voro de bästa sångare i byn. När man hade suttit par timmar och pratat, samt sällskapet minskats något litet, börjades sången. Gassen-Schenkens uppasserska, en ståtlig flicka från Zillerthal, tyrolersångens egentliga hem, tog då fram sin guitarr och satte sig bredvid männen, och så gick det löst. Rent och harmoniskt sjöngo de i olika stämmor, hvarvid Maris sällsynt klangfulla röst alltid dominerade. Småningom inföll hela sällskapet och så följde visa efter visa ända till långt in på natten. Kommo de riktigt i farten, så jodlade de utan uppehåll långa stunder efter hvarandra, och det var något att höra på.

Mari skref åt mig orden till en visa och detta manuskript är så naivt att jag ej kan afhålla mig från att ordagrant återgifva första versen. De enstaka bokstäfverna beteckna jodlandet:

Eilied fom Zieler Tall

Zielatal du bis mein freit

H d E i h y h d e

Über hol.

Nimbs mein Bixsel und mein Ranzol

Schissama Hirschel Oder a Gamsel

Zielatal du bis mein freit

H die e Y hi e.

wieter Über hol. *)

o. s. v.

Hur skönt är det ej vid morgonväkt

När skogen står i sin daggiga drägt

Och gryende sol oss helsar gladt

Då vi börja vår väg att vandra!

Vi stiga allt högre och högre mot sky

Och lemna långt under oss stad och by

Och blicka stolta i dalen ner

När uppe på fjällen vi vandra.

Så sjunga vi gladt i morgonstund

Hur härlig är jordens välsignade rund,

När sinnet är friskt och hågen fri

Då är det så lätt att vandra!

En underskön morgon var det när vi begåfvo oss af, just i det samma som kyrkklockorna begynte ringa för första gången. Ingen menniska var ännu i rörelse, men på alla gre-

---

*) Zillerthal, du bist' mein Freund. Huldi etc. überholen. Nehm' meine Büchse und mein Renzel, schiesse mir einen Hirsch oder eine Gemse o. s. v.

var sjöngo fåglarna redan i tusentals melodier och högt från bergen hördes Sennerns alphorn med långdragna toner helsa den vaknande dagen välkommen.

Vi hade föresatt oss en några dagars fotvandring i Tyrol. Färden skulle utsträckas ända till nedra Inn-dalen, till byn Brixlegg, der för närvarande passionsföreställningar uppfördes efter mönstret af de berömda Ober-Ammergau spelen.

Sällskapet var nu fem man högt. En liten student från Oldenburg hade nemligen stött till oss i Leng-gries. Han hette Früstück, men kallades af doktorn, som redan var purist i svenskan, „Frykost“ — stundom för omvexlings skull „Déjeuner“ eller „Breakfast“.

Utrustningen hade gjorts så enkel som möjligt: Stora, bredskyggiga halmhattar, smyckade efter sed med blommor, fjädrar och brokiga band samt erbjudande ett förträffligt skydd mot solen, lätta drägter och af packning högst obetydligt, hvilket bars på ryggen i den beqväma och praktiskt inrättade „Ruck-Sack“en. Långa alpstafvar med

spetsiga jernpikar i nedra ändar medtogos naturligtvis, ty de äro vid hvarje bergvandring oundärliga. Deremot hade vi underlåtit att försä oss med alpskor, — en brist, som nogsamt gjorde sig påmint mer än en gång under färden.

Vi följde östra Isarstranden under några timmar ända till vår första hvilostation, ett ställe vid namn Fall. Der gör floden en krökning och bildar några strida forsar, utför hvilka timmerflottorna hafva svårt att gå. Stor konst erfordras för att styra dem, isynnerhet som vattnet öfverhufvud är mycket lågt och den djupaste fåran, dit flottorna måste drivas in, vanligtvis också är den smalaste.

Vägen, som hittills gått dels öfver dels invid bergen, antog nu en mera idyllisk natur, der den strök fram öfver blomsterprydda ängsflackor tätt vid flodbrädden. Spår af alpfloran begynte visa sig: öfverallt hvart ögat såg prunkade den vackra blåa eller ljusgredelina genzianen, den växt, af hvars rötter bergsboerna bereda sig sin „Schnaps“, s. k. „Enzian“.

Medan vi tågade vägen fram och sjöngo med full hals, hörde vi på en gång bakom oss ett väldigt dån af kärrhjul och vi hunno knapt stiga åt sidan innan förbi oss sprängde fyra jagtvagnar, hvarje förespänd med fyra kolsvarta, praktiga hästar. Det var hertigen af Nassau med följe, som begaf sig ut på jagt till Mittenwald. I första vagnen satt hertigen sjelf, en gammal, liten stutapelle med blåa glasögon, jemte några äldre herrar och damer. De öfriga voro besatta med hofvets ungdom — snobbiska herrar och ina fröknar i ljusa sommartoaletter. Vid uppfarten för en liten backe nåste de köra långsamare och då spändes monoclerna fast i ögonvrån för att betrakta de fem slarfviga burscharne, som stretade uppför backen efter dem. Deras högfärdiga smälöje förargade oss betydligt.

Vid middagstiden kommo vi fram till Vorder-Ritz. Der fans intet värdshus, men vi visste att öfverforstnästarens fru brukade förpläga de resande. En höflig anhållan om mat gjordes därför.

„Här fås ingen mat, här är ingen plats ledig, vet ni icke att hertigen är här — han har beställt middag för sig och sitt sällskap och jag har ej tid med någon annan.

Svaret, som gafs i barsk och ohyfsad ton, retade vår doktor till yttersta grad. Han sökte i ett längre andragande göra klart för den grofva frun, att hon vore skyldig att betjena den ene färdemannen lika väl som den andre, att hertigen egentligen ej var något annat än ölbryggare från Hohenburg, (han har ett stort ölbryggeri invid sitt slott) samt att hon ej borde taga på sitt samvete, att lemna oss, som gåt hela dagen, utan mat. Men ingenting hjälpte. Det hertigligna följt samlade sig småningom till sina bord, som voro uppdukade på en grön plan framför huset, och fursten sjelf begynte snoka omkring vår högljudda grupp med allt annat än vänlig uppsyn. Forstmästariinnan slet sig lös från oss och lemnade oss åt våra hungriga reflexioner.

Från flygelbyggningen slog emot oss ett herrligt os af kokande soppor och fräsande hjortstekar. Då

kunde vi icke mer hejda oss, utan gingo direkte in i köket och talade godt med en af kokerskorna. Hon åtog sig också att emot hederlig provision smyga till oss någon del af de förnäma anrättningarna samt visade oss en plats under ett stort bokträd, der vi fingo vara i fred för hennes värdinna. Der sutto vi i allsköns gemytlighet och smorde kråset med väldiga portioner af hjort- och rådjursstek samt bier, som icke var af hertigens fabrik. De höga herrskapens middagsställe var åtkomligt för solen och de tycktes hafva det ganska otrefligt i baddet, medan vi njöto af djupaste skugga under bokens väldiga grenar och dertill hade förträfflig taffelmusik, i trädet öfvanom oss glädtigt drillande trastar och bredvid oss en eolsharpa, som, uppsatt på en lång stång, åstadkom de skönaste harmonier när vinddraget bragte dess strängar i dallring.

En stunds hvila i det saftiga gräset, några flyktiga minnen från orten i skizzböckerna — och så begyntes vandringen ånyo.

Nu gick det med ens direkte in i tyroleralperna. Isar lemnades och i dess ställe följde vi en liten biflod till densamma, Risz. Vi voro nu i Österrike, men ännu hade vi icke sett något spår af tulltjenstemän, så att vi kunnat smuggla huru mycket förbjudet gods som helst öfver gränsen.

Alltjämt måste man stanna, blicka ikring sig och njuta, ty det var en härlig trakt, som vi nu passerade. Än hade man framför sig en rad af snöklädda toppar, än kunde man se djupt under sig byar eller gårdar, än gick det så tätt vid bergkanten att man blott behöft taga två steg åt sidan för att störta ner i afgrunden, än åter förde en smal bro öfver de stridaste vattenfall, som floden bildade under sin väg nedför fjällen. Allt var pittoreskt och omvexlande, men tillika så utomordentligt storartadt.

Ofta har man dragit paralleller mellan naturens mäktigaste verk, hafvet och alperna. Lätt förklarligt är det, att kustbon lika mycket älskar sina oändliga vatten som bergsinnevånarene sina höga fjäll,

men svårt är att säga, hvilket af dem verkar mäktigare vid en första anblick. Hafvet, isynnerhet när det är lugnt, för sinnet till så att säga mera horisontala betraktelser, låter hågen under stilla reflexion fara långt ut i världen allt bakom den fjerran himlaranden för att spana efter nya trakter och vidare rymder. Bergen deremot lemna icke rum för åt sidan sväfvande fantasier; der föres tanken rakt uppåt, öfver de vildt formade klippväggarna och de gapande afgrunderna, det går liksom en strömning af nya, allt besegrande krafter genom ådrorna, man känner sig drifven allt högre och högre uppåt, känner sig stark att trotsa hvad som helst. — —

Mot aftonen kommo vi till Hinter-Risz, der nattqvarter togs.

På en liten fläck, som bergskedjan här lemnat öppen, stodo en kyrka, ett kloster samt ett ståtligt slott i tysk medeltidsstil, tillhörigt hertigen af Sachsen-Coburg, men för närvarande icke bebodt. I klosterbyggnaden var också värdshuset.

Och rundtomkring några af Tyrols högsta spetsar: bakom byggna-

derna den mäktiga Scharfreuter, och framför oss den smala Falken, lifsfarlig att bestiga, samt den vidt utsträckta Thorwand, som utgör början till Karwendelgebirge.

Vi gingo ännu ett slag i den herligliga parken och betraktade ett väldigt vattenfall, som floden bildar strax efter sin källa i Thorwand. Sedan gjorde vi en visit hos Franciskanerbröderna i klostret för att af dem köpa fotografier. De voro mycket vänliga, bjödo på snus och resonnerade åtskilligt med oss. Prior visste till och med hvar Finland fans. När vi gingo, hugnades vi med en massa latinska välsignelser på färden.

På den lilla verandan sutto vi sedan, stärkande oss med tyroler „Special“-vin och under tystnad betraktande det härliga skådespelet framför oss, när solen sjönk bakom de höga topparna. Alpglöden („Alpengluth“, den eviga snöns röda skimmer vid solnedgången) stod i så underbart magisk färgstämning mot den mörkblå himmelen; — solstrålarna dröjde länge vid snön deruppe, liksom njöte de sjelf af den

präktiga effekten, sedan klättrade de långsamt från brant till brant, från afsats till afsats, tills de slutligen ännu gåfvo slottets tinnar och parkens trädtoppar en sista smekning, för att derefter dyka ner i klyftorna och lemna rum åt den hastigt fallande skymningen. —

I samma ögonblick som solen försvunnit hörde vi inne i rummet ett förskräckligt pladdrande stämmas upp. Vi tittade in genom fönstret och sågo alla husets invånare, t. o. m. de minsta barnen, stå uppställda i rad öfver golvet med händerna i kors på magen och läsa aftonbönen. Det var tecken till qvällsmåltiden. Med saknad lemnade vi vår sköna plats der ute för att i ett trångt rum bakom köket sätta oss till våra Wiener-schnitzlar och helkokta potäter.

Vi hade bordssällskap i trenne damer, af hvilka den äldsta kunde vara omkring fyratiofem år och den yngsta ungefär tio år yngre. De sutto och betraktade oss stillatigande en lång stund, tills slutligen en bad att få vara så näsvis och fråga, hvad det var för ett språk, som vi talade.

De hade, sade de, stundom tyckt sig höra några engelska ord, stundom åter en anklång af holländska, men kunde ej komma till riktig klarhet i saken.

Snart befunno vi oss i ett lifligt samspråk med de tre hyggliga fruntimren. De voro från Berlin och hade valt denna undangömda bergsvrå till vistelseort för sommaren. Så godt som dagligen sade de sig göra vidlyftiga fjällvandringar. Så hade de bestigit Thorwand och Scharfreuter, dels med dels utan förare, samt hade sju gånger gått fram och tillbaka öfver Plumser Joch. Det var något det. De visade oss väldiga buketter af Edelweisz som de sjelfva plockat — ja, på Scharfreuters högsta topp hade de t. o. m. funnit brunellen, den alpväxt, som går högst och är svårast åtkomlig. Sedan flera somrar tillbaka var Hinter-Risz deras uppehållsort och det anspråklösa värdshuset „zum Klosterwirth“ deras bostad. Väl voro de der tämligen långt borta från den yttre verlden — tidningarna kommo t. ex. blott en gång i veckan — men de menade att det nog kunde göra godt,

ty hufvudstadens buller hade man mer än tillräckligt af under säsongen. — Rätt länge underhöllo vi oss med de goda damerna öfver allehanda ämnen. Deras yttranden förrådde en mer än vanlig fruntimmersbildning och vi voro högst nyfikna att erfara något närmare om dem. Vär dinnan, som questionerades, kände emellertid ingenting och allt hvad vi fingo veta, var deras namn, som tydde på särdeles förnämt ursprung.

Tidigt om morgonen gick färden vidare. Vi hade för oss en ansträngande promenad, ty vi måste nu gå öfver det s. k. Plumser Joch, ett berg, hörande till Karwendelkedjan, och först vid middagstiden hade vi hopp om att kunna nå människoboningar åter.

Efter halfannan timma voro vi vid foten af berget. Redan nu hade vi tömt hela vårt vinförråd och mat hade vi naturligtvis fullständigt glömt att medtaga. Det var därför med ganska blandade känslor vi skådade upp mot alpens topp, vårt närmaste mål. Man skulle väl behöft stärka sig något litet, innan man begynte sträfva åt höjden. —

Några dagar förut hade „Frykost“, doktorn och jag för öfnings skull bestigit toppen Brauneck invid Lengries. Det hade varit en mycket mödosam tur, ty ehuru berget icke var särdeles högt för traktens förhållanden (i „Jahrbuch des deutsch-österreichischen Alpenvereins“ angifvet till 5000 fot) försvårades dess bestigande genom de branta sidorna och bristen på någon säker gångstig. Alltjemt förlorade vi vägen, måste krafla oss upp med händer och fötter och kunde ofta endast med alp-stafvens tillhjälp hålla oss fast. När vi äntligen trodde oss vara framme och vid en Sennhydda hemtade nya krafter i stora portioner af färsk mjölk, återstod ännu en half timmas uppåtstigande, ty den lilla kägla, som förde till högsta spetsen, måste bestigas i zigzag, alldenstund man ej kunde få något fäste om man ville gå rakt uppåt. På toppen, der det sedvanliga träkorset reste sig mot höjden, var det „furchtbar ungemüthlich“ såsom doktorn sade: så trångt, att vi knappt rymdes der alla tre och så brant stupande neråt, att vi hyste de största tvifvel om ett lyck-

ligt återtåg. En smal ås, den vi försigtigt fingo gå i gåsmarsch, gjorde det oss slutligen möjligt att kringranna käglan. Nedstigandet var ytterst kinkigt; med våld ville det bära af i språng och man måste se sig noga före för att ej trilla på näsan, hvilket hade varit liktydigt med en snabbare nedrutschning och förlusten af par lemmar.

Plumser Joch är mellan sex och sjutusen fot högt. Deröfver går en smal ridväg, som konungen af Bayern för sig låtit anlägga. Han tar sig då och då en liten lusttur hit upp. För ändamålet har han särskildt dresserade Plumser-Joch-hästar, ty ett vanligt djur skulle naturligtvis otaliga gånger skygga och störta ned i djupet. Kuriös kung är det.

Tre timmar räckte det, innan vi voro på höjden af Plumser, och förskräckligt tröttande var det att spatsera uppåt. De toma magarna gjorde minsann icke promenaden lättare. Vid hvarje källsprång stannade vi och fyllde våra flaskor med friskt vatten, det enda läskmedel, som fans att tillgå.

Vännen F. hade emellertid raskat på sina steg och sällat sig till ett par herrar, som gingo framför oss. Vi höllo vår gode oldenburgare starkt misstänkt för att vilja snylta hos de främmande vandringsmännen; ty vi hade en gång under vägen sammanträffat med dem och sett att de voro försedde med en respektabel matsäck. När vi hunno upp på toppen, togo vi alltså vår kamrat i förhör. Han måste verkligen erkänna, att vår förmodan varit riktig, men tillika berättade han helt snopen, att hans beräkningar slagit fel och att de främmande herrarne också nu mera varit renons på alla lifsmedel.

Under uppstigandet hade vi knappt gifvit oss tid att vända oss om, för att skåda på omgifningen. Men på toppen lägrade vi oss för en stund och njöto i fullaste drag af den mäktiga utsigten. På ena sidan hela Karwendelgebirge, med hvars snötäckta spetsar vi voro i samma linie, ända till Zugspitze, Ober-Bayerns högsta berg, som i dunkla konturer reste sig vid synranden; på andra sidan lågt, lågt under oss en

omätlig räcka af sjöar, fält och byar, alla förekommande oss som dockleksaker, der de lågo tusental fot under oss. Ofvan hvälfde sig den klara himmelen, så nära, att man tyckte sig kunna gripa den med handen, och nedanom våra fötter jagade strömolnen.

Det är i sanning underbart, att så befinna sig mellan himmel och jord i den tunna luften. Egendomliga tankar draga genom hågen.

I mitt sinne klingade Eichendorffs vackra dikt:

O Lust, vom Berg zu schauen
 Weit über Wald und Strom
 Hoch über sich den blauen
 Tiefklaren Himmelsdom!

Vom Berge Vöglein fliegen
 Und Wolken so geschwind,
 Gedanken überfliegen
 Die Vögel und den Wind.

Die Wolken ziehn hernieder,
 Das Vöglein senkt sich gleich,
 Gedanken gehn und Lieder
 Fort bis ins Himmelreich.

Länge sutto vi deruppe, försjunkna i stilla betraktelser. När vi slutligen ändade vår rast, vid middags-

tiden ungefär, tyckte vi att det värsta var undangjordt och att färden nedåt blott skulle blifva en liten angenäm promenad.

Men vi hade tagit betydligt miste, det fingo vi snart se. Denna sida af berget var mycket brantare än den för hvilken vi kommit upp och ridvägen, reducerad till största möjliga smalhet, måste därför gå härs och tvärs i ytterst skarpa vinklar. De skilda afsatserna voro dock så branta, att man icke kunde gå, utan fick lof att tillryggalägga hela vägen i jämn språngmarsch, hvarvid det naturligtvis gälde att se sig för i krökningarna och sakta farten i god tid för att kunna vända. Huru en häst här kan komma ned, är för mig obegripligt.

Jägarena hafva icke tålamod att begagna ridvägen. De åka helt enkelt sittande ned från en vägafsats till en annan långsmed en rutschbana, som under tidernas lopp häri-genom bildats. Jag försökte experimentet på ett kortare stycke, men i fall jag ännu en gång i mitt lif kommer att gå samma väg, så gör jag det helt säkert icke om igen.

Det gick med en oväntad snabbhet; stubbar, ruskor och stenar kommo med i väldiga massor och det var med möda som jag slutligen lyckades få fotfäste på vägen, betydligt echaufferad och derangerad af åkningen.

Det är oerhördt ansträngande att i mer än en timmes tid gå utför ett brant berg. Kroppen bringas vid hvarje steg ur den naturliga jämnvigten, då man alltid med foten framsträckt och kroppen tillbakalutad måste hålla emot att det ej bär af för fort nedåt; dervid får man hvarje gång en duktig stöt, som går från fotabjället och till hjessan genom hela ens varelse. När man härtill lägger, att ridvägen var ytterst obehväm och stenig, samt att våra fötter redan befunno sig i betydligt sargadt tillstånd, så skall man finna, att vårt nedtåg från toppen af Plumser-Joch icke var af fröjdefullaste slag. Utan våra stafvar hade vi svårligen redt oss.

Andlösa, med darrande knän, söndriga fötter och förtorkade halsar nådde vi ändtligen en Senn-hyddas dalen.

Sällskapet hade emellertid upplöst sig. Hvarochen gick på sitt skilda sätt och man hade nog med att tänka på huru man skulle komma ner, för att bry sig om de öfriga. Oldenburgaren var raskast oaktadt sin härstamning från slätten. Han kom till Sennhyddan mycket före oss och låg redan behagligt der nere i gröngräset och viftade triumferande med näsduken. Hjalmar var den nästa och sedan kom jag. Doktorn och Oscar blefvo ännu länge borta. Vi sågo dem som små punkter uppe på bergets sida och undrade hvad som hållit dem så långt bakom oss. De berättade det sedan. Oscar hade fått skoskaf och doktorn hade plåstrat om honom med en vätska som fans med. Emellertid led doktorn af stark tandvärk, den ville Oscar till återtjenst bota. Först försökte han att helt och hållet rycka ut den sjuka tanden, men då detta icke lyckades i brist på lämpligare instrumenter än en tämligen tjock segelgarnsända, kom han på det infallet, att experimentera med samma medicin som nyss användts för foten. Alltså refs en bit af en ren

målartrasa, dränktes i vätskan och placerades i munnen på doktorn, hvilken var beskedlig nog att underkasta sig alla qvacksalfverier. Att hans tandvärk just icke blef bättre häraf, bör man ej undra på.

Vi fingo nästan lof att våldgästa hos Sennern, ty han hade ett för våra fordringar ganska ringa förråd af mjölk samt bröd endast för eget behof och ville ej gifva oss så mycket vi begärde. Ett nyprägladt guldenstycke blidkade dock snart hans vrede och förskaffade oss åtminstone tillräckligt med mjölk.

Glädlig stämning inträdde snart, då vi fått förfriska oss med litet föda och med ett godt skratt vid berättelsen om våra ynklige vänners medicinska operationer. Det var emellertid ej möjligt att längre bibehålla den angenäma platsen på gräsmattan framför Sennerns hydda, ty dennes svin, som råkade vistas hemma för tillfället, hade påtagligen mycket sällan sett människor att döma af den närgångna uppmärksamhet de visade oss. Der hjälpte hvarken goda ord eller handgripliga åthäfvor. Endast stafvarnas jernspet-

sar förmådde för en sekund afhålla de nyfikne kamraterne, men som det var besvärligt att hela tiden sitta med de långa störrarna i handen och vara beredd till anfall, rymde vi hellre fältet och bröto upp.

Från ett berg nära intill — det högsta af dem, som omgäfvos kitteldalen kom just en jägare ned. Han hade omkring sin hatt en hel krans af Edelweiss, hvilka han funnit der uppe på toppen, der han varit och sökt gemsernas spår. När man skådade dit, tyckte man det otänkbart att en menniska kunde taga sig fram på dessa kala, stupande klippväggar. Men bergsbon är säker på sina steg. Han når alpernas stolta blomma, der den höjer sin hvita sammetskrona öfver afgrunden, troende sig så trygg på sin plats högt mellan himmel och jord, och han trampar de stigar, hvilka annars blott den snabbfotade gemsen beträder. Stort värde sätter han ej på sitt lif ty han riskerar dock alltid för den lilla förtjenst han har vid att sälja några Edelweiss-buketter, att han kan taga ett fjät åt sidan, som störtar honom i djupet.

Ungefär fem kilometer hade vi ännu härifrån kvar till Achensee. Långsamt haltade vi fram genom en stor bokskog; öfvergången öfver berget hade gjort fötterna på hvar man alldeles „kaputt“. En känsla af omätligt behag fyllde därför våra sönderbråkade lekamina när vi omsider trädde ut ur skogen och sågo sjön med sina af villor betäckta stränder framför oss. Här skulle vi ordentligt hvila ut, på detta mångbepriade ställe, en af Tyrolens skönaste orter.

Achensee hör till den stora grupp af alpsjöar, hvilken är belägen mellan bayerska högslätten och floden Inn, samt ligger sydligast bland dem, tretusen fot öfver hafvet. Genom Achenbach är den förenad med Isars biflod Riss och står sålunda i direkt förbindelse med Donau. Den är icke särdeles lång, på sin höjd tre kilometer och mycket smal, men dess läge alldeles i hjertat af bergen gör den, som sagdt, till en af de vackraste i den nämnda sjögruppen och till en eftersökt sommarkoloni för folk från Wien, München och Innsbruck.

Vi hamnade på sjöns sydvestra strand i en by vid namn Pertisan. Naturligtvis fanns det värdshus att tillgå i mängd; Vi valde det största, det så kallade Fürstenhaus, (österrikiska kejsaren lärer någongång bott der) som låg alldeles tätt vid vattnet.

Det var ett mycket ståtligt hotell och syntes för tiden herbergera stora skaror af gäster. En del satt på terrassen vid stranden, damerna arbetande och herrarne försjunkna i det ljufvaste dolce far niente med hela sin uppmärksamhet fästad vid de blåa rökringar, som havannan sände i luften; — några rodde sakta af och an i brokigt målade ekstocar på sjöns lugna yta, några hade lägrat sig på strandens stenar med metspön i händerna och här och der såg man stafflier uppställda, bakom hvilka flitige artister sökte att på duken fångsla någon vy af det idylliska sommarlifvet här borta.

Mellan sju och åtta ringdes det till aftonvard. I hotellets väldiga matsal samlades hela publiken. Ett fint sällskap var det, nästan för fint för vår utstyrsel. Vi drogo oss upp

till ett hörn längst bort vid dörren för att ej observeras och ämnade beställa oss några anspråkslösa portioner. Men det var så inrättadt, att när man engång satt sig här så fick man lof att foga sig i den föreskrifna matordningen och det hjälpte ej, vi måste tröska igenom hela menu'n. Den var ganska egendomlig för att höra till en qvällsvard: soppa, kokt skinka, rådjursstek, dessert och kaffe! Som det dock alltid är bäst att taga seden dit man kommer och vi sågo att våra bordskamrater med största resignation läto sig alla anrättningar väl smaka, gjorde vi detsamma, fuktande maten med smakligt tyrolervin. Icke litet förvånade blefvo vi, då för denna vådliga måltid debiterades endast fyratio kreuzer, d. v. s. ungf. åttatio penni!

På qvällen klarnade himlen upp, oräkneliga stjernor tittade fram efterhand på dess hvalf och sist tände äfven gubben i månen sitt stora, runda ljus, hvars bleka strålar skimrande föllo ned längs fjällets sidor i vattnet.

Terrassen, som sköt ut i sjön och lemnade fri utsigt öfver densamma,

fylldes snart med folk. De kommo dit såsom till ett heligt ställe, alldeles ljudlöst och likt skuggor sutto de der, utan att yttra ett ord, till sent in på natten.

Ja, icke behöfde man vara någon svärmare för att gripas af denna stämning. Och dock, krafterna som frambragte den underbara effekten, voro ej stora: de dunkla bergen på motsatta stranden, hvilka stupade brant ner i vågen, de dimmiga konturerna af några kyrktorn i söder, sjöns stilla yta, öfver det hela en tystnad lik grafvens, endast då och då störd af ett valdthorns tåner i fjerran eller ett aflägsset, knappt hörbart jodlande, och dertill måne och stjernor — det var allt. Men det är nu engång så, att med dylikt material åtskilligt kan åstadkommas, som icke är så lätt att beskrifva med bläck och penna. — Natten var långt framskriden, då vi ändtligen tänkte på sömn. Jag tror att ingen af oss snart skall glömma denna afton vid Achensee's strand.

*

*

*

Våra målare funno sig så tilldragna af den sköna naturen vid sjön, att de beslöto stanna der och fästa några minnen derifrån i olja, medan vi öfriga skulle åskåda spelen i Brixlegg.

Tre man högt foro vi därför följande morgon tidigt vid det härligaste väder och vid kyrkklockornas klang, som öfverallt kring stränderna kallade folket till söndagens gudstjenst, med båt öfver viken till sjöns sydligaste ända, det s. k. Seespitze. Efter halfannan timmes promenad nåddes Jenbach, en liten, näpet belägen stad vid Wien—Innsbruck banan. Åter gick det rakt hela tiden backe nedför, men här följde vi en bred landsväg, så det var jembforelsevis lätt. Den långa backen är emellertid så brant, att åkdonen beständigt måste hålla sina bromsapparater spända, för att kunna komma ner, hela vägen är därför upplöjd af spår efter dessa maskiner.

I likhet med de flesta småstäder och byar i dessa trakter, ligger också Jenbach mycket pittoreskt i en dal mellan höga berg på hvardera sidan.

De första byggnaderna stå uppe på backen och de sista alldeles lågt nere, så att hela staden har ett terrassformigt läge. Flera gamla kyrkor och förfallna minnesmärken från framfarna tider bidraga till att orten äfven vid ett flyktigt besök gör godt intryck.

Bangården var full af festspelresande och trängseln i vaggonerna hade blifvit outhärdlig, om resan räckt längre än den gjorde. Efter tjugu minuters färd långsmed den breda, ståtliga Innfloden voro vi i Brixlegg.

Då tiden var framskriden och vägen till teatern ansenligt lång, begynte hela publiken en kostlig kapploppning från stationen in till byn. Öfver en stor äng gick det i vild carrière: gamla käringar, fina damer, munkar med sina kaftaner, alla satte sina ben i rörelse för att hinna fram så tidigt som möjligt och få en ordentlig biljett. Till och med de aldrig hastande, patent klädde engelsmännen, af hvilka en hel mängd fans med, fingo lof att taga ut stegen riktigt ordentligt. Högst komisk var denna ofrivilliga sportöf-

ning, om man ett ögonblick gaf sig tid att hemta andan och titta ikring sig.

Med fara att trötta den, som händelsevis kastar ett öga på dessa rader, vill jag här gifva en öfversigt af Brixlegg-passionens innehåll och gång.

Medeltidens mysteriespel hafva sin uppkomst i den katolska liturgins sed, att under påskveckan på dramatisk-musikalisk väg gifva folket en åskådlig bild af Kristi lidandes historia. Från kyrkan öfvergingo dessa föreställningar snart till en annan scen, från presternas till en annan krets af framställare — folket gjorde dem till sin egendom och så uppfördes de mot slutet af medeltiden nästan öfverallt i Tyskland. Så länge de yttre förhållandena medgåfvo en fri och sjelfständig utveckling af folkets inre krafter, så länge bibehöllo sig ock mysteriespelen i häfdvunnen helgd. Men då tider af politiskt förtryck och andlig ofrihet inträdde, då urartade också den medfödda konstnärliga smaken så, att passionsföreställningarna nedsjönko till plumpa

uppträden der råheten och folkvitzen fingo fritt spelrum, — tills de slutligen fullkomligt förbjödos.

I en liten bayersk bergsby, Ober-Ammergau, upptogos mysterierna emellertid snart åter och hafva, som bekant, fortsatts ända till våra dagar, gifna hvart tionde år. Man känner icke rätt, i hvilket förhållande deras nuvarande form står till den å samma ort i forna tider begagnade, man vet blott att den text, som nu bildar innehållet i Ober-Ammergau-passionen, sedan medlet af sjuttonhundratalet varit densamma och att spelen alltså nu i nära tvåhundrafemtio års tid gifvits på samma sätt. Det är bekant, att passionsföreställningarna öfvergått till en integrerande del af Oberammergauernes lif. Rollernas innehafvare uppfostras från tidiga år till sina partier och renaste vandel fordras af dem, som uppträda i de heliga spelen. Allt är natur, hvarje teaterkonstgrepp och försköningsmedel är bannlyst. Då Mayer, som 1880 skulle spela Kristus, måste gå i militärtjenst, tilläts han af speciel kunglig nåd att få behålla sina

vackra långa lockar och placerades på en skrifvarpost. — I Oberammergau är passionsspelet blifvet till ett behof för att gifva uttryck åt den i folket liggande konstnärliga begåfningen; från folket utgår det nu såsom af sig sjelf och af folkets djupt religiöst-sedliga åskådningssätt samt de spelandes, ur deras innersta lif uppvuxna hänryckning för sin uppgift är dess storartade framgång betingad.

Med Brixleggpassionen förhåller det sig annorlunda. Den har inga andra traditioner för sig än de gemensamma från medeltiden. Den första nyare föreställningen i Brixlegg torde ha egt rum i början af 1860-talet, hvarefter spelen uppföras oregelbundet, med stundom fem, stundom femton års mellantid.

Det enorma tillopp af främlingar, som Oberammergau hade att fröjda sig åt hvarje gång passionen gafs och som snart gjorde församlingen mycket välmående, bragte presterskapet i Brixlegg på tanken att etablera en dylik affär, skaffa sig sjelf inflytande och byn penningar. Till Oberammergau sändes en per-

son, som under flera representationer stenograferade texten, hvilken sedan upptogs i alldeles oförändradt skick, och en efter dervarande teater imiterad scenisk apparat anskaffades. Detta är Brixleggerpassionens ursprung. — Spekulationen har lyckats väl, tack vare puffar och reklamer; i somras t. ex. lär teatern hvarje gång varit fullt besatt.

Sjelfva hufvudsaken, föreställningarna, stå naturligtvis mycket efter Oberammergauspelen just derigenom, att den allt drifvande inspirationen saknas; man måste likväl medgifva, att de konstnärliga krafter, hvilka tagits till hjälp, förmått åstadkomma jämförelsevis stora resultat. Den, som icke varit lycklig nog att se Oberammergaupassionen, har ej alltför stora anspråk och är därför ganska nöjd med Brixlegg; särdeles mycket af intresse erbjuder en dylik föreställning i hvarje fall.

Teaterhuset är bygdt af bräder och ser till det yttre mycket provisoriskt ut; enligt hvad vi erforo, rifs det dock ej ned efter hvarje spelsejour utan står för jämnan. Åskådarrummet

är deladt i två terrassformiga afsatser: nere, från orkestern till midten af byggnaden äro de sämre platserna; derefter följa, betydligt högre belägna, de bättre, som åter höja sig amfiteatraliskt ända till bakväggen och taket. I motsats till Oberammergau är nämligen här hela teatern under tak.

Scenen är den gamla: i förgrunden en öppen plats, på hvars sidor stå Pilati boning till höger och öfverstepresten Annas hus till venster från åskådaren. Det inre rummet är tredeladt. Handlingens skådeplats ligger i midten och på hvardera sidan äro gångar, hvilka föreställa gator i Jerusalem samt, då de ej behövas, äro tillslutna med dörrar.

Vi satte oss först nere i den lägre afdelningen, men der blef snart så fullt att man icke var i stånd att uthärda. Befolkningen från byn och närliggande trakter syntes hafva samlat sig talrikt, och dessa gubbar sågo ej efter om de trängde ihjäl par magra herrar emellan sig. Hvaroch en hade dessutom med väldiga knyten provianterat sig

för dagen och spisandet begynte redan nu i afvaktan på föreställningen. Lyckligtvis funnos ännu deruppe några platser qvar och så trängde vi oss in bland ett helt brödraskap af österrikiske munkar, klädde i hvita kåpor.

Några affischer gafs det icke; i deras ställe fick man köpa små böcker, som innehöllo hufvudmomenten af handlingen. Titelbladet lydde:

Grosze dramatische Darstellung

des

bitteren Leidens und Sterbens

unseres Herrn, Jesu Christi

nach den vier Evangelisten

und den bezüglichlichen

Vorbildern aus dem alten Bunde

mit Prolog, Musik und Gesang,

von Einwohnern des Ortes und

der Umgebung

zu

Brixlegg, Unterinnthal in Tirol

zur Betrachtung und Erbauung

aufgeführt.

Hela passionen är indelad i sexton särskilda „föreställningar,“ utom

inledningen och slutsenen, och hvarje af dessa föregås af musik, sång, en prolog samt en tablå ur gamla testamentet, som har afseende på den följande handlingen. Musiken och sången, bestående af stycken ur särskilda oratorier, Händels Messias o. a. utföres af innevånare i byn och äro naturligtvis derefter. Prologen framsäges af en fantastiskt utstyrd ung man, medan på hvardera sidan af honom åtta hvitklädda flickor, från ung. 17 till 5 års ålder stå uppställda efter längd och utföra plastiska attityder. Deklamatorn, som tydligen var skolmästare eller något dylikt, hade hela tiden sina glasögon på, hvilket ej riktigt lämpade sig för hans antika drägt och de minsta flickebarnen gäspade stundom rätt eftertryckligt mot publiken.

Inledningstablåen visar syndafallet och straffets förkunnande. Dekorationerna äro icke illa, den måleriska verkan också passabel.

De sex första föreställningarna upptaga tiden från half tio förmiddagen till half ett. De behandla

diverse episoder i tablå och handling, såsom t. ex. herden Davids triumftåg med Goliaths hufvud och svärd; — Jesus drager in i Jerusalem under folkets jubel och fördrifver handelsmännen ur templet.

Jakobs söner besluta att döda Josef; Öfverstepresterne, de skriftlärde och fariseerne hålla råd huru de skola få Jesus i sitt våld;

Tobias tager afsked af sina föräldrar. — Jesus smörjes af Maria Magdalena i Bethania och tager afsked af sin moder. Judas uppträder.

Mannaregnet; Nattvardens instiftelse o. s. v.

Efter första afdelningens slut inträdde en timmes paus, hvarunder stadens värdshus blefvo föremål för en vildare stormning. I det närmast till teatern belägna gick det verkligen så häftigt till, att man måste tränga sig in i köket och eröfra sig sin middag. Det var hardt nära, att några fruntimmer hade blifvit klämda till döds i de tränga dörrarna. — Sedan köpte man sig korfvar och bröd i något af de talrika stånd, som voro uppförda kring teaterhu-

set, för att orka hålla ut under hela den följande afdelningen, hvilken skulle räcka ända till klockan fem på eftermiddagen.

Hittills hade föreställningen varit tämligen dålig. Vår doktor, som vistats långa tider i Ober-Ammergau (och gjort sig känd genom ett godt arbete öfver spelen der) var t. o. m. så missnöjd att han icke mer gick in med oss. Fortsättningen gestaltade sig dock till vida bättre än den första delen. Också den senare afdelningen upptog olika episoder af dels gamla, dels nya testamentet, såsom exempelvis:

Naboth falskeligen anklagad af Jezabel; Jesus inför Kaiphas, dömmes till döden och hånas; Petri förnekelse;

Kain, brodermördaren; Judas ångerfull, återför sina penningar;

Daniel i lejonkulan; Höga rådets dom; Jesus inför Pilatus c. s. v.

Sluttablån utgjordes af den uppståndne såsom segrare öfver död och helvete.“

Då sången och musiken före hvarje akt togo mycken tid, då prologen vanligtvis var ganska lång och då

handlingen räckte ungefär en half timma hvarje gång, var det ej underligt att hela dagen åtgick för spelet och att man efter dess slut fann sig omåttligt trött af sittandet på de obeqväma träbänkarna.

I allmänhet voro tablåerna af mycket god effekt, särskildt der större massor deltogo, såsom t. ex. vid mannaregnet, vid Josefs bröders rådslag och gyllene kalfvens tillbedjan. Och äfven handlingen var bäst, der en mängd folk kunde införas på scenen. Så t. ex. vid alla de tillfällen, då gatorna öppnades och användes jämte prosceniet: Kristi intåg i Jerusalem, hvarest åsnan, blommorna och Hosianna-ropen naturligtvis spelade hufvudrollen. Kristi tillfångatagande i Gethsemane, äfvensom alla scener, som försiggingo i folkets närvaro inför Herodes, Pilatus, Annas och Kaiphas, samt slutligen tåget till Golgatha, hvilket utöfvade en gripande verkan.

Uppträderna med Pilatus spelades framför dennes hus; Kristus fördes upp på balkongen, hvarest ståthållaren sjelf satt.

De enskilde medverkande voro till en del ganska skrala. Kristus var en af de sämsta. En oerhörd ansträngning måste det hafva kostat den arme mannen, likasom ock röfvarene, att hänga på korset under så lång tid. Detta lärer möjliggöras genom att ett stöd finnes för fötterna och att midjan fastbindes vid korset, men i alla fall är det en svår kroppslig pina och därför högst oangenämt att åse. Öfverhufvud var denna scen icke behaglig. Krigsmannen, som skulle sticka sitt spjut i sidan på Kristus, gjorde det med sådant naturligt eftertryck, att flere af åskådarene högt ropade till. Lyckligtvis gick det dock ej så, som enligt traditionens berättelse en gång vid de kyrkliga passionsspelen, att nemligen soldaten verkligen stack Kristus död.

Judas Iskarioth spelade måhända bäst af männen, ehuru han, såsom jag tyckte, såg ut alldeles som en arkangelit. Stundom gick han också i realistisk framställning ganska långt, t. ex. när han fick samvetsqual och skulle hänga sig. — Qvinnorna voro mycket lyckade i sina

små partier, särskildt Jesu moder. Pilatus, Herodes och öfverstepresterne hade det något kinkigt att med tillräcklig värdighet kunna taga sig fram i sina granna drägter.

Totalintrycket var, såsom jag redan i det föregående antydt, att man hade sett något mycket intressant, hvilket väl lönat mödan och vägen. I alla fall ligger det naturligtvis dock i en dylik föreställning en viss medeltidsanda, som tager sig så egendomlig ut i den moderna omgifningen. Och dertill i själfva spelet kontrasten mellan det som man vanligtvis får se på scenen och det som bönderna här prestera. Tekniken inskränker sig här uteslutande till de första reglerna hvad rörelser, ställningar och grupperingar beträffar och dock fann man här t. ex. i det stumma spelet hos bipersonerna vida mer natur och lif än ofta på stora scener, der statisten vanligen glömmer hvad han egentligen skall föreställa. Det påminde något om „Meiningarnes“ statistspel. Äfven i talet, så enkelt och obildadt det än var — mången talade stark dialekt, hvilket ej skall förekomma

i Oberammergau — öfverraskades man stundom af en rätt välgörande friskhet och ursprunglighet, bättre än alla utlärda sceniska artisters deklamatoriska konstgrepp. —

Under de par timmar, som återstodo till tågets afgang, gjorde vi en promenad i byn, beskådande rörelsen och lifvet på gator och krogar. Traktens befolkning syntes vara mycket talrikt samlad och syntes fröjda sig rätt godt åt föreställningens framgång. De, som medverkat, firades naturligtvis tappert.

Vid bangården var det en förskräcklig trängsel och när tåget kom, stormades det bokstafligen. Vi råkade rikta vårt anfall mot en dörr, som var stängd; doktorn kröp in genom fönstret och öppnade inifrån under stort jubel af dem som jämte oss aspirerade på kupén. Sedan trängdes dit in så många, att de fleste fingo sitta med en annan på sitt knä. Vi blefvo befriade, men en ung, allvarlig katolsk prest fick i sin famn en liten näpen bondjänta.

Presten såg mycket förskräckt ut, men tösen lät sig ej alls bekomma, utan hade rätt roligt åt sin plats.

Vår vän Oldenburgaren hade emellertid från Brixlegg begifvit sig till München. Doktorn och jag reste tillbaka till Jenbach och gingo derifrån åter till fots till Achensee — nu naturligtvis hela tiden uppför backe, men dock ej på längre tid, än hvad vi behöft för nedgåendet, hvilket alltså bevisar att detta icke är lättare.

Från Seespitze foro vi åter med båt öfver sjön, under samma härliga väder och samma romantiska stämning, som aftonen förut gjort så mäktigt intryck på oss. Rormannen förtäljde sägner om bergsnyfverna, som vid sådana qvällar stiga ned från de snöiga topparne och löga sig i Achensees stjernspeglade bölja. Från stränderna ljöd musik ut öfver den lugna sjön; söndagsaftonen hade fört folket samman till dans och sång. De jodlande visorna återklingade hundrafaldt från alpernas väggar.

Vi öfverraskades icke litet då vi funno våra målare sitta i Fürstenhaus' matsal och dricka enzian med en gammal herre. Det befans vara en öfverste från Wien — „Colonel du génie“ stod det på hans visitkort — hvilken två veckor rest i Sverge,

från Malmö till Nordkap, och derunder lärt sig att tala svenska passabelt. Han hade lyssnat på våra vänners samtal vid matbordet, just då de temligen högt anställt särskilda betraktelser öfver bordssällskapet, och blifvit mycket glad att få språka litet svenska. — Åter ett bevis på att man aldrig kan vara tillräckligt försiktig med språket på resor utomlands!

Följande morgon anträdde återtåget. Först läto vi ro oss öfver hela sjön till nordligaste ändan, och sedan vi der i ett värdshus vid namn „Scholastika“ förgäfves sökt underhandla med en forman om transport af våra varelser till bayerska gränsen, togo vi säckarna på ryggen och trampade af genom Achenthal åter längs en sällsynt vacker väg. Men långsamt gick det, ty spikarna inne i våra skor trädde allt tydligare fram och der hjälpte inga reparationer med gräs eller papper. Vi hade låtit berätta oss att det från sjön skulle vara endast två och en half timmes väg till gränsen, men när vi gått ungefär denna tid, upplyste oss en gammal vedhug-

gare, som vi mötte, att det ännu vore tre timmar „bis Bismarcks seinem Gebiet“. Och så drogo vi oss fram småningom ända till klockan half tio på aftonen, då vi slutligen nådde Lenggries.

De sista par timmarna voro vi ömklige att åse. Än blef en, än en annan långt efter och till slut fick en af sällskapet lof att spatsera i strumpfötterna med sina till tortyrverktyg förvandlade stöflor i handen. Oscar hade så modigt föreslagit att vi skulle stämma upp en sång när vi ryckte in i byn, men då vi vid framkomsten frågade honom om han ännu hade lust att sjunga, blef svaret ett argt mummel, derur blott par eftertryckliga svordomar tydligare kunde förnimmas. — Mellan åtta och nio timmar hade vi behöft för vandringen från Scholastika och hem. Intet förfriskningsställe fans under den långa vägen och ingen proviant hade vi haft med. Det var en promenad, som jag icke ville göra om under samma förhållanden.

Men när lemmarna blifvit återställda och tröttheten sofvits ut, så kom man mera ihåg blott det sköna man sett under färden. Och förvisso

skall tanken på vår friska vandring bland Tyrolens alper, på de härliga sommardagarna, då hvarje steg erbjöd något nytt att skåda och lära, och slutligen på de glada kamraterne städse mana fram de vackraste minnen i vår håg.

* * *

Par veckor tillbragte vi ännu i Lenggries. Men sedan begynte hösten mäla sin ankomst med regn och oväder. Ståtligt är det i bergen, när åskan går och molnen ligga lågt under topparna, ofta sänkande sig ner som rök öfver trakten.

Den ena efter den andra började packa in och tänka på affärd. Lifvet erbjöd också icke mycken förströelse mera, då aftnarne tidigt blefvo kyliga och man städse måste sitta inne i den lilla matsalen. Sådana evenements, som ankomsten af ett menageri med kameler, apor och björnar, äfvensom en ny prests installation, hvilken skedde med största pomp och ståt, med uniformerade jägare och hvitklädda blomsterflickor, kunde ännu för någon gång uppehålla ortens prestige, men snart

hade man intet mer ens i denna
 branche. Och så samlade vi en vac-
 ker dag ihop våra floker, togo det
 ömmaste farväl af hela butiken,
 som för „die fröhlichen schwedischen
 Herrn“ uttryckte sin djupaste sak-
 nad, samt rullade af i diligensen till
 Tölz. — Oscar blef dock qvar, han
 ville vänta på vackert väder, för
 att få sin tafla färdig. Han väntade
 och väntade ännu i fjorton dagar,
 tills han var så godt som ensam
 gäst hos Altwirth, men han fick
 vänta förgäfvos. Utrustad med par
 väldiga blomsterqvastar och följd af
 värdinnans systerdotters och lilla
 Thérèse's tårar, reste vår muntre kam-
 rat slutligen af, då väntan blef ho-
 nom för lång.

Fragmentet af hans landsvägsbild
 intager den förnämsta platsen på
 väggen i hans atelier. Ofta betrakta
 vi det och påminna oss de soliga
 veckorna i vår idylliska feriebostad
 vid Isars strand, de många trefliga
 stunder vi under denna sommar i
 främmande land gemensamt upplef-
 vat, långt borta från vår kära Nord,
 långt från vårt hem och våra egna.

9. 7. 8